

Sklepi Sveta o medijski pismenosti v svetu, ki se nenehno spreminja

(2020/C 193/06)

SVET EVROPSKE UNIJE –

OB UPOŠTEVANJU:

1. političnega ozadja, predstavljenega v Prilogi;

OB ZAVEDANJU, DA:

2. je tehnični in digitalni napredek močno spremenil naša življenja. Nove medijske in komunikacijske platforme so spremenile družbene in komunikacijske odnose, vplivale na kulturni in ustvarjalni sektor, spremenile medijski prostor in način, na katerega oblikujemo in razširjamo vsebine ter do njih dostopamo. Napredek je evropskim državljanom prinesel pomembne nove priložnosti za komuniciranje ter za to, da iščejo, ustvarjajo in razširjajo različne vrste vsebin;
3. digitalne in tehnološke spremembe nastajajo nepričakovano in neprenehoma, zato se morajo državljani in družba neprestano prilagajati. Inovacije, zaradi katerih je svet boljši, med drugim digitalizacija in razvoj medijskih in komunikacijskih platform, imajo posledice, ki jih je treba obravnavati;
4. sicer novi medijski ekosistem prinaša številne prednosti in pozitivne učinke, vendar se je povečal tudi obseg dezinformacij, manipulacij in sovražnega govora;
5. so v tem novem medijskem ekosistemu državljani preplavljeni z informacijami in imajo lahko težave z razumevanjem novic in iskanjem točnih informacij in zanesljivih virov novic, pa tudi kakovostnih vsebin na splošno;
6. se z izpostavljenostjo državljanov velikim količinam dezinformacij, zlasti v času večjih kriz v svetu, na primer pandemije covid-19, še povečuje pomen sistematičnega pristopa do razvoja medijske pismenosti, pomen sodelovanja med spletnimi platformami, strokovnjaki in pristojnimi organi, pa tudi pomen razvoja neodvisnega postopka za preverjanje dejstev, da bi omejili širjenje spletnih dezinformacijskih kampanj ob spoštovanju svobode izražanja;
7. se v današnjem svetu kaže potreba, da si posamezniki in družba pridobijo čim več novih znanj in spretnosti, ki bi državljanom vseh starosti omogočili izbiranje, razumevanje ter preiščeno in odgovorno uporabo in dostop do informacij in različnih poklicnih medijev, pa tudi medijev, ki jih ustvarjajo uporabniki, na vseh vrstah kanalov in platformah za razširjanje informacij ali za komuniciranje;
8. vse te sposobnosti tvorijo medijsko pismenost, ki jo je mogoče razumeti kot vseobsegajoč izraz, vključujoč vse tehnične, kognitivne, družbene, državljanske, etične in ustvarjalne zmogljivosti, ki državljanom omogočajo, da učinkovito dostopajo in uporabljajo informacije in medije ter da varno in odgovorno ustvarjajo in delijo medijske vsebine na različnih platformah. Medijsko opismenjevanje ne bi smelo biti omejeno le na učenje o orodjih in tehnologijah, temveč bi moralo državljane opremiti tudi s sposobnostjo kritičnega razmišljanja, ki je potrebno za presojanje, analiziranje kompleksnih okoliščin in razlikovanje med mnenjem in dejstvom. Vse te zmogljivosti omogočajo državljanom, da sodelujejo pri gospodarskih, družbenih in kulturnih vidikih družbe ter da imajo dejavno vlogo v demokratičnih procesih ⁽¹⁾;

OB PRIZNAVANJU NASLEDNJEGA:

9. podobno kot drugi izzivi v današnjem svetu je tudi pandemija covid-19 izpostavila potrebo po zanesljivih virih informacij in preglednosti spletnih platform; življenjskega pomena je postalo opolnomočenje državljanov s spretnostmi, potrebnimi za obvladovanje dezinformacij;
10. ob upoštevanju velikih količin informacij, ki so na voljo na spletu, so algoritmi bistvenega pomena za organizacijo teh informacij in omogočajo ciljno naravnost vsebin, da bi uporabnikom zagotovili ustrezno in njim prilagojeno izkušnjo;

⁽¹⁾ Na podlagi opredelitev iz poslanstva strokovne skupine za medijsko pismenost in iz revidirane direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah.

11. obenem pa se lahko zaradi premajhne preglednosti in uporabe algoritmov brez ustreznih ocen tveganja in učinkov zaostreje problem dezinformacij ob spodbujanju senzacionalizma, ekstremnih vsebin in novinarstva, ki deluje na podlagi vabe za klik;
12. vpliv algoritmov na kanale za razširjanje informacij in vsebin ter izbor prejemnikov imata lahko precejšen učinek na javno mnenje, oblikujeta lahko družbeno-politični diskurz in lahko povzročita polarizacijo družbe;
13. povečan obseg spletnih vsebin, ki vsebujejo sovražni govor, spodbujajo k nasilju ali sovraštvu, kibernetško ustrahovanje ter druge nezakonite in/ali škodljive vsebine so izziv za družbo;
14. dominantna tržna pozicija več svetovnih akterjev in algoritemski vzorci, ki jih uporabljajo spletne platforme, bi lahko v globalnem digitalnem medijskem gospodarstvu, ki ga poganjajo podatki, ogrozili pluralizem medijev in raznolikost medijskih vsebin;
15. hitra rast medijskega ekosistema in njegovo neprestano spreminjanje vplivata na zaupanje v medije, hkrati s potencialnim pritiskom na poklicne standarde za medije in novinarstvo;

OB UGOTAVLJANJU, DA:

16. medijska pismenost in naša sposobnost kritičnega razumevanja medijev in odgovorne interakcije z njimi še nikoli nista bili tako pomembni kot danes, v svetu, prizadetem zaradi pandemije covid-19, ne le da bi obvarovali javno zdravje, pač pa tudi da bi zagotovili odpornost demokratičnih družb in okrepili demokratično participacijo;
17. je treba okrepiti prizadevanja, da bi državljane vseh starosti opolnomočili z medijsko pismenostjo in kritičnim razmišljanjem, ob upoštevanju kulturne raznolikosti in precejšnjih razlik v medijski pismenosti in digitalnih kompetencah na splošno med državami članicami EU;
18. se zaradi neprestanega razvoja novih medijskih in komunikacijskih tehnologij večja povpraševanje po novih pristopih k medijskemu opismenjevanju, zlasti v neformalnem in priložnostnem učenju;
19. je treba razviti nove modele vseživljenjskega učenja za medijsko opismenjevanje in ljudem vseh starosti zagotoviti praktične priložnosti za pridobivanje spretnosti, potrebnih za razumevanje zelo zapletenega medijskega komunikacijskega okolja in delovanje v njem, prek programov, prilagojenih različnim ciljnim skupinam in specifičnih glede na starost in/ali glede na kontekst;
20. je treba v medijsko opismenjevanje v večji meri vključiti deležnike, ki lahko dosežejo državljane vseh starosti, na primer kulturne ustanove (kot so knjižnice, muzeji in kinematografi), ki imajo dostop do ustrezne infrastrukture in uživajo visoko raven zaupanja družbe, ter ki bi jih bilo zato treba še dodatno spodbujati h krepitvi medijske pismenosti prek njihovih storitev in dejavnosti;
21. imajo medijske hiše, zlasti javni mediji in novinarske organizacije, vpliven družbeni položaj in bi lahko imele pomembnejšo vlogo pri spodbujanju, obveščanju in ozaveščanju javnosti o pomenu medijske pismenosti;
22. imajo lahko ustrezne nacionalne službe in organi, zlasti nacionalni regulativni organi za medije, vzporedno s skupnimi dejavnostmi, ki jih izvajajo v okviru Skupine evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve (ERGA), odvisno od nacionalnega pravnega okvira, v katerem delujejo, pomembno vlogo, saj imajo pristojnosti in so v položaju, ki jim omogoča dejavno spodbujanje, organiziranje in usklajevanje pobud za medijsko opismenjevanje ter povezovanje deležnikov, pa tudi, da pomembno prispevajo k boju proti dezinformacijam;
23. krepitev profesionalnega novinarstva, neodvisnih medijev, preiskovalnega novinarstva in medijskega pluralizma, omogočanje dostopa državljanom do kakovostnih, zanesljivih in raznolikih virov informacij ter krepitev zaupanja javnosti prispevajo k zaščiti demokracije;
24. je spodbujanje evropskega medijskega sektorja k uporabi novih tehnologij pri razvijanju vsebin, kanalov za razširjanje informacij in vsebin, zbiranju in analiziranju podatkov pomembno, da bi pritegnili širšo javnost in ji omogočili lažji dostop do različnih kakovostnih vsebin ter spodbujali medijski pluralizem;

25. je še naprej pomembno poudarjati, da morajo spletne platforme stremeti k doseganju višjih standardov odgovornosti in preglednosti pri nadaljnjih prizadevanjih za zaščito uporabnikov pred nezakonitimi in škodljivimi vsebinami ter dezinformacijami, ob spoštovanju svobode izražanja;
26. je sodelovanje z organi javnega sektorja na področju spletnih platform pomembno za več vrst informacij, kot so informacije o algoritmičnih in sklopih podatkov, kar bi lahko olajšalo učinkovito spremljanje platform v okviru boja proti dezinformacijam;
27. bo medsektorski pristop k opolnomočenju državljanov z medijsko pismenostjo skupaj z digitalnim in tehnološkim napredkom medijev ter kulturnega in ustvarjalnega sektorja okrepil položaj uporabnikov, pa tudi ustvarjalcev vsebin, ter pripomogel k bolj ustvarjalnemu in bolj konkurenčnemu medijskemu sektorju;
28. je za krepitev medijske pismenosti in boj proti dezinformacijam potreben sistematičen, strateški in celovit pristop vseh držav članic, pa tudi medsektorsko sodelovanje med različnimi deležniki –

POZIVA DRŽAVE ČLANICE, NAJ V SKLADU S SVOJIMI PRISTOJNOSTMI IN OB DOSLEDNEM SPOŠTOVANJU NAČELA SUBSIDIARNOSTI:

29. si sistematično prizadevajo za ozaveščanje javnosti o pomenu medijske pismenosti in podprejo skladen razvoj politik za medijsko opismenjevanje in njihovo izvajanje;
30. podpirajo vzpostavljanje in razvoj (nacionalnih, regionalnih, lokalnih, tematskih) mrež za medijsko opismenjevanje, da bi povezali ustrezne deležnike ter jim omogočili sodelovanje in razvijanje vzdržnih in dolgoročnih ter izvedljivih projektov in pobud za medijsko opismenjevanje;
31. oblikujejo pristop vseživljenjskega učenja za medijsko opismenjevanje za vse starosti in v tem okviru zagotovijo podporo za pilotne in raziskovalne projekte, da bi ustvarili ali razvili in ocenili nove metodologije, dejavnosti in vsebine, prilagojene posebnim potrebam ciljnih skupin;
32. podprejo razvoj in skupno rabo gradiv za učenje in usposabljanje na področju medijskega opismenjevanja ter razvoj sistematičnega pristopa za krepitev kompetenc delavcev na različnih področjih (na primer knjižničarjev, muzejskih delavcev, mladinskih delavcev, učiteljev, strokovnjakov za medijsko opismenjevanje, novinarjev), da bi jim omogočili okrepitev njihove pomembne vloge pri razvoju medijske pismenosti državljanov;
33. spodbujajo kulturne ustanove, organizacije civilne družbe in novinarske organizacije, naj se vključijo v programe vseživljenjskega učenja za medijsko opismenjevanje ter spodbujajo vse vrste medijskih organizacij, zlasti javne medije, k oblikovanju in pospeševanju pobud za medijsko opismenjevanje ter k sodelovanju pri pobudah in projektih drugih deležnikov;
34. še naprej preučujejo možnosti za spodbujanje profesionalnega novinarstva kot trajnostnega elementa globalnega digitalnega okolja;
35. izboljšajo obstoječe modele usposabljanja in po potrebi oblikujejo nove modele za razvoj digitalnih znanj in spretnosti v evropskem kulturnem in ustvarjalnem sektorju, da bi spodbujali učinkovito uporabo inovativnih tehnologij in šli v korak s tehnološkim napredkom;

POZIVA KOMISIJO, NAJ:

36. dodatno krepí in razvija koncept evropskega tedna medijske pismenosti v sodelovanju z državami članicami ter spodbuja sodelovanje pri tem dogodku;
37. v okviru prihodnje evropske opazovalnice digitalnih medijev razvije mehanizme za spodbujanje najrazličnejših deležnikov k sodelovanju in prostovoljni izmenjavi idej in praks na področju medijske pismenosti;
38. predlaga morebitne nadaljnje korake, da bi našli dolgoročne, sistematične in učinkovite rešitve za odzivanje na dezinformacije, na podlagi izsledkov obstoječih in prihodnjih celovitih raziskav o že sprejetih ukrepih in analiz teh ukrepov, pri čemer naj med drugim upošteva delo, ki ga je na tem področju opravila Skupina evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve, in potrebo po sodelovanju med nacionalnimi regulativnimi organi;

39. ob upoštevanju nedavno objavljenega akcijskega načrta EU za človekove pravice in demokracijo 2020–2024 ter glede na pripravo novega akta o digitalnih storitvah, akcijskega načrta za evropsko demokracijo ter akcijskega načrta za medijski in avdiovizualni sektor preuči potrebo po učinkovitejših načinih reševanja problema dezinformacij, ki pa ne bi ovirali varstva temeljnih pravic, pri čemer je treba izhajati iz preglednosti in odgovornosti platform kot ključnega načela;
40. zagotovi, da bodo upoštewane lokalne posebnosti in zmogljivosti različnih držav članic ter potreba po obsežnem sodelovanju med vsemi zadevnimi deležniki v državah članicah, da bodo morebitni ukrepi uporabni in učinkoviti ter da jih bo mogoče učinkovito in neodvisno preverjati;
41. v sodelovanju z državami članicami pripravi sistematična merila in ocenjevalne postopke za projekte in pobude za medijsko opismenjevanje, ki jih financira EU, ter razvije enotno in primerjalno metodologijo za poročanje držav članic o razvoju medijske pismenosti, in sicer v okviru bodočih smernic, predvidenih v revidirani direktivi o avdiovizualnih medijskih storitvah, ki jih bo Komisija izdala po posvetovanju z Odborom za stike;

POZIVA KOMISIJO IN DRŽAVE ČLANICE, NAJ V SKLADU S SVOJIMI PRISTOJNOSTMI IN OB DOSLEDNEM SPOŠTOVANJU NAČELA SUBSIDIARNOSTI:

42. si še naprej prizadevajo za sistematičen, vsestranski in medsektorski pristop k razvoju medijske pismenosti in ozaveščanju o njeni pomembnosti; tovrstnim nacionalnim prizadevanjem, vključno s pobudami za financiranje, bi se morala pridružiti prizadevanja na ravni EU;
43. spodbujajo boljše izkoriščanje možnosti, ki jih ponujajo skladi in programi EU za podporo medijskemu izobraževanju ter različni projekti in pobude za medijsko opismenjevanje (npr. podpora za medije v okviru programa Ustvarjalna Evropa, zlasti novi ukrep za podporo medijem), ter razvijajo dodatne vire financiranja, pa tudi ustvarijo sinergije med ustreznimi programi EU;
44. zagotovijo, da se bodo ukrepi za medijsko opismenjevanje mladoletnikov v okviru strategije za boljši internet za otroke prilagajali nenehno spreminjajočemu se digitalnemu okolju;
45. financirajo in spodbujajo sistematične in redne raziskave o medijski pismenosti ter učinkih medijskih in digitalnih platform (npr. sistematične raziskave o ukrepih in pobudah na področju medijske pismenosti, raziskave o vplivu novih medijskih in komunikacijskih platform na dobrobit državljanov; raziskave o delovanju algoritmov in umetne inteligence ter njihovem vplivanju na javno mnenje, življenje ljudi in uporabo medijev, pa tudi na evropsko medijski in avdiovizualni sektor);
46. podpirajo avdiovizualni sektor pri razvijanju kakovostnih evropskih vsebin in distribucijskih platform, pri tem pa upoštevajo gospodarske posledice pandemije covid-19 za avdiovizualni sektor na splošno;
47. spodbujajo platforme in medijske hiše k sodelovanju pri razvoju orodij in postopkov, ki bodo omogočali, da bodo kakovostni novi viri ter kakovostne evropske avdiovizualne vsebine bolj prepoznavni ter jih bo mogoče lažje najti.

PRILOGA

S politiko povezani dokumenti**Evropski svet**

Sklepi Evropskega sveta z dne 18. oktobra 2018 (EUCO 13/18)

Sklepi Evropskega sveta z dne 13. in 14. decembra 2018 (EUCO 17/18)

Sklepi Evropskega sveta z dne 21. in 22. marca 2019 (EUCO 1/19)

Sklepi Evropskega sveta z dne 20. junija 2019 (EUCO 9/19)

Nova strateška agenda za obdobje 2019–2024 (sprejeta v Evropskem svetu 20. junija 2019)

Svet

Sklepi Sveta o evropskem pristopu k medijski pismenosti v digitalnem okolju (UL C 140, 6.6.2008, str. 8)

Sklepi Sveta o medijski pismenosti v digitalnem okolju (UL C 301, 11.12.2009, str. 12)

Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o medijski svobodi in pluralnosti v digitalnem okolju (UL C 32, 4.2.2014, str. 6)

Sklepi Sveta o evropski avdiovizualni politiki v digitalni dobi (UL C 433, 3.12.2014, str. 2)

Sklepi Sveta o povezovanju kulturnih in ustvarjalnih sektorjev z drugimi sektorji za spodbujanje inovacij, ekonomske vzdržnosti in socialnega vključevanja (UL C 172, 27.5.2015, str. 13)

Sklepi Sveta o razvoju medijske pismenosti in kritičnega razmišljanja z izobraževanjem in usposabljanjem (UL C 212, 14.6.2016, str. 5)

Sklepi Sveta o spodbujanju dostopa do kulture prek digitalnih pripomočkov, s poudarkom na razvoju občinstva (UL C 425, 12.12.2017, str. 4)

Priporočilo Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (UL C 189, 4.6.2018, str. 1)

Sklepi Sveta o krepitvi evropskih vsebin v digitalnem gospodarstvu (UL C 457, 19.12.2018, str. 2)

Sklepi Sveta in držav članic o zagotavljanju svobodnih in poštenih evropskih volitev (dok. 6573/1/19 REV 1, sprejet v Svetu za splošne zadeve februarja 2019)

Sklepi Sveta o demokraciji (dok. 12836/19, sprejet v Svetu za zunanje zadeve oktobra 2019)

Sklepi Sveta o dopolnilnih prizadevanjih za krepitev odpornosti in preprečevanje hibridnih groženj (dok. 14972/19, sprejet v Svetu za splošne zadeve decembra 2019)

Komisija**Sporočila**

- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija za boljši internet za otroke, COM(2012) 196 final
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija za enotni digitalni trg za Evropo, COM(2015) 192 final
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spletne platforme in enotni digitalni trg: priložnosti in izzivi za Evropo, COM(2016) 288 final
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Boj proti nezakonitim spletnim vsebinam: povečanje odgovornosti spletnih platform, COM(2017) 555 final

- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Boj proti dezinformacijam na spletu: evropski pristop, COM(2018) 236 final
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Umetna inteligenca za Evropo, COM(2018) 237 final
- Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o izvajanju Sporočila „Boj proti dezinformacijam na spletu: evropski pristop“, COM(2018) 794 final

Skupna sporočila Evropske komisije/visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko

- Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Akcijski načrt proti dezinformacijam, JOIN(2018) 36 final
- Skupno sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Poročilo o izvajanju akcijskega načrta proti dezinformacijam, JOIN(2019) 12 final
- Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu – Akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2024, JOIN (2020) 5 final

Druge študije in poročila

Mapping of media literacy practices and actions in EU-28 (Pregled praks in ukrepov na področju medijske pismenosti v EU-28) (Evropski avdiovizualni laboratorij, 2016)

Towards European Media Sovereignty. An Industrial Media Strategy to Leverage Data, Algorithms and Artificial Intelligence (Za neodvisnost evropskih medijev: industrijska medijska strategija za izkoriščanje podatkov, algoritmov in umetne inteligence) (Guillaume Klossa, 2019)

Report of the activities carried out to assist the European Commission in the intermediate monitoring of the Code of Practice on Disinformation (Poročilo o dejavnostih za pomoč Evropski komisiji pri vmesnem spremljanju kodeksa ravnanja v zvezi z dezinformacijami) (Skupina evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve, 2019)

Implementation of the revised AVMS Directive (Izvajanje revidirane direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah) (Skupina evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve, 2019)

Falling behind: How social media companies are failing to combat inauthentic behaviour online (Zaostajanje: kako ponudniki družbenih medijev ne zmorejo zaježiti neprimerne ravnanja na spletu) (Strateški komunikacijski center odličnosti pri zvezi Nato, 2019)

Study on media literacy and online empowerment issues raised by algorithm-driven media services (Študija o vprašanih medijske pismenosti in spletnega opolnomočenja, ki izhajajo iz medijskih storitev, delujočih na podlagi algoritmov) (SMART 2017/0081) (RAND Europe in Open Evidence, 2019)

ERGA Report on disinformation: Assessment of the implementation of the Code of Practice (Poročilo Skupine evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve (ERGA) o dezinformacijah: Ocena izvajanja Kodeksa ravnanja) (2020)
